

VI KVINNOR

Nr 6

LÄS i detta nummer:

Orätt och fred kan ej
leva tillsammans

Uppfostran en föräld-
rarnas ensak?

Det nya Afrika

En armé som ständigt
decimeras

Varför inte fråga hus-
mödrarna till råds?

Gammalt och nytt sam-
sas i ny våning

Resa Österut

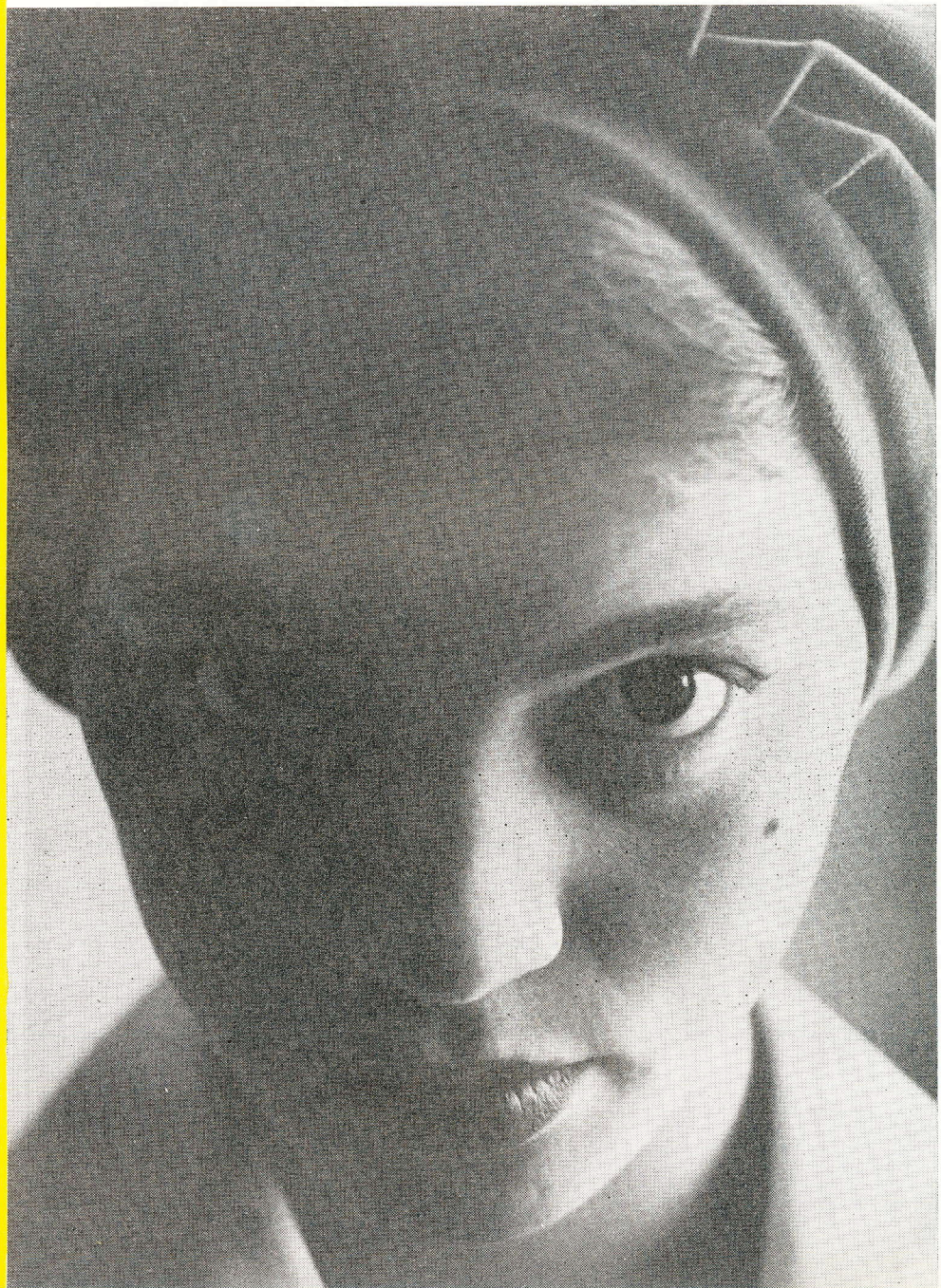
Kvinnorna i »rutan»

Barnsidor, novell, dik-
ter, handarbete m. m.

OMSLAGSBILDEN:

Ung stockholmska. Foto:
Key Nilson

Årg. 12 - 1960 - 75 öre

ORÄTT OCH FRED KAN EJ LEVA TILLSAMMANS

(Ur *RAMESHWARI NEHRUS* tal vid Köpenhamnskonferensen april 1960).

Mitt hjärta var sprängfyllt av glädje när jag annandag påsk såg fredskämparnas jättelika demonstration dra fram genom Londons gator. Tiotusentals och åter tiotusentals unga och gamla kvinnor, mödrar med barnvagnar, studenter av båda könen tågade hänfödda fram och krävde fred, slut på kärnvapenproven och allmän avrustning. Det var en demonstration som gav ett klart uttryck för den växande offentliga opinionen för fred. Det är inget under att president Eisenhower enligt uppgift lär ha sagt till ministerpresident MacMillan: »Jag tror att folken vill freden och om vi inte ger dem den så kan det hända att de skaffar sig andra regeringar».

*

Alla stora män bemödar sig att finna en väg till fred. Om huvudproblemen råder det inte längre några meningsskiljaktigheter. Nu gäller det att finna den riktiga vägen. Om förnuftet får tala är den säkra vägen att finna i mötet mellan de fyra stora, om inte vid första sammanträdet så vid det andra och det tredje och de många följande. Om man uppnår enighet om en effektiv inspektion över ett etappvis genomfört avrustningsprogram öppnas en ny väg till lycka. Det skulle undanröja det damoklessvärd som i form av krigshot ständigt svävar över våra huvuden. Det skulle befria oss från ängsten och hatet, ett ömsesidigt förtroende skulle komma i stället, värme och samarbete skulle födas. Våra barn skulle inte längre hotas av faran för krig. De skulle kunna växa upp i fred, lycka och trygghet. Förutom dessa betydande psykologiska förändringar — tänk bara på vilka väldiga summor som skulle bli friställda för bättre ändamål! I mitt lilla huvud kan jag rakt inte räkna ut storleken av dessa väldiga summor. I dag går största delen av alla regeringars statsinkomster till försvaret, eller med andra ord till upprustning och krigsmaterial. Och varifrån kommer dessa pengar? Det är böndernas och arbetarnas surt förvärvade slantar, bönderna och arbetarna som utgör majoriteten av världens befolkning — från deras svett och blod kommer pengarna. I stället för att vi skulle använda dessa pengar till bröd, smör och mjölk och till deras barns uppfostran ger vi ut dem för — som vi kallar det — deras trygghet, vilket i verkligheten är en otrygghet.

Vi måste alltså arbeta vidare för

avrustning och för krigsindustrins omvandling i fredsindustri. Till en början kan detta komma att medföra ett osäkert läge på arbetsmarknaden, så som fallet är vid alla radikala förändringar, men inom mycket kort tid kommer fördelarna att bli uppenbara och om man betraktar världen som en helhet kommer vi snart att vara i stånd till att undanröja den kroniska arbetslöshetens onda, som folken i de underutvecklade länderna lider under.

*

Och detta är hela hemligheten. Vi måste lära oss att betrakta världen som en enhet. Vetenskapen har gjort vår stora planet till en liten värld. Tack vare den har jag kunnat resa tusentals mil. Under loppet av de sista två veckorna har den fört mig till tre kontinenter: till Asien, Afrika och Europa. Vi kan inte längre behålla våra nationella gränsers tränga horisont. Våra internationella kontakter har visat oss att människorna och deras behov är desamma i hela världen. Till det yttre må olika hudfärger, ansiktsformer, vanor och seder bestå, men innerst inne är vi alla lika. Andan och själen är densamma i alla människor och det vi ser är bara olikartade yttringar.

Om vi alltså lär oss att betrakta världen som en enhet kan vi lätt sätta in vår kraft, våra medel och de pengar vi har över på områden och människor som allra bäst behöver det. På det sättet kan vi skapa en lycklig värld, där samarbete och inte konkurrens gäller, där kärleken får ersätta hat och krig och där vi med hjälp av hela mänsklighetens förädlade krafter kan avskaffa hunger, sjukdom, elände och lidande. Vi arbetar för en ny värld och en ny mänsklighet och mödrarna i hela världen är denna nya världs främsta arkitekter. Slappna inte av i era ansträngningar utan arbeta vidare lika energiskt som förut. Segern kommer att bli vår.

*

Men, kära systrar och meddelegerade, jag skulle inte fylla min plikt om jag inte fäste er uppmärksamhet på krigets orsaker, ty utan att dessa orsaker skaffas ur världen kan vi inte räkna med framgång i våra strävanden. Kapprustning, atomvapen, krig och krigspotential är symptom på en sjukdom. Denna sjukdom är kolonialism, rasdiskriminering och högmord. Så länge sådana saker händer som

massakrerna nyligen i Sydafrika, så länge apartheidpolitiken obehindrat får fortsätta, så länge det existerar kolonialsystem kan det aldrig bli någon verklig fred för människorna. Orätt och fred kan inte leva tillsammans. Principen om självbestämmanderätten måste tillerkännas människorna i kolonierna precis som alla andra.

Jag ber därför alla fredsvänner att också ägna sin uppmärksamhet och sina bemödanden åt avskaffandet av krigets orsaker. Annars kan det i bästa fall bli en del lättnader, men den slutliga segern kan bara komma om vi avskaffar krigets orsaker.

PORTIA till BRUTUS

—Portia till Brutus: . . . Ejer jeg da kun begrænset lod og andel i din verden så vi to blot skal dele bord og seng og somme tider tale sammen? Bor jeg i dine sfæres yderzone? Er da Portia ej Brutus' mage, kun hans skog?»

*

Lån mig, oh William Shakespeare, din sonet til hyldest for hint ord i 1. scene, akt II i »Julius Cæsar» — det alene gir sagen slagkraft, gamle Sufraget!

Dær er et dunkelt punkt bragt på det rene, et krav om ligepart i menneskets ætt. Det gælder kvindens fulde menneskeret, hvis den er mer end mundsvejr, notabene.

Tre og et halvt århundrede tilbage tilræbte du din tid den formular, som ligefuldt har bud till vore dage.

Hvem gjorde med ét ord så soleklar som du den udestængte kvindes klage? Dit vidsyn spurgte. — Vor tid skal gi svar.

Piet Hein

(Framförd vid Köpenhamnsmötet av skådespelerskan vid Dramatiska teatern i Stockholm, Gerd Hein).

UPPFOSTRAN – en föräldrarnas ensak?

Läroverkslärarna har hållit konferens i Umeå och får man tro pressreferaten därifrån var meningarna i viktiga frågor ganska delade.

En del talade för uppfostrandebetygens slopande och rekommenderade varningar och samtal med syndarnas föräldrar i stället, andra hävdade att uppfostrandebetygen är nödvändiga: de påverkar attityden i hela skolan, sades det.

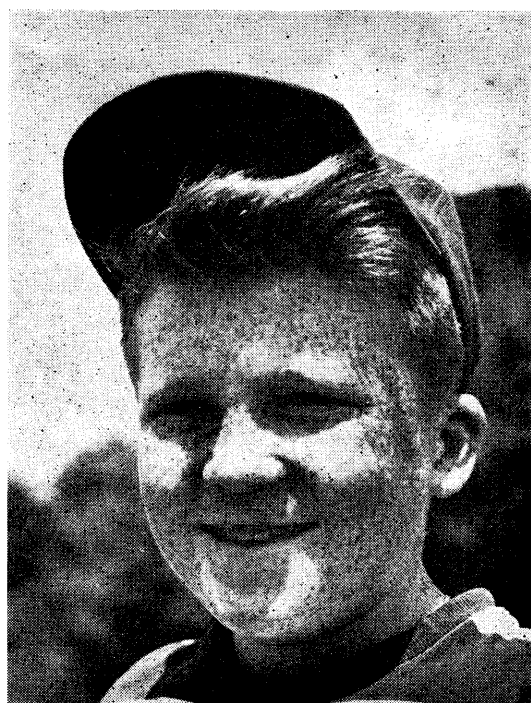
Det som emellertid kom mig att studsas när jag läste referatet från första dagens förhandlingar var den tudelning mellan kunskapsförmedling och fostran som ordföranden för Målsmännens riksförbund, direktör Erik Bendz, bekände sig till. Stockholms polischef, Nils Lünings, undrade om lärarna är kompetenta att bidra till elevernas fostran och om föräldrarna är kompetenta att fostra sina barn. Han ifrågasatte bl. a. om inte läroverkslärarna måste ändras, om inte frågan om barns och ungdoms fostran borde bli ämne vid universitetet, bland de värnpliktiga och bland kvinnorna exempelvis inom civilförsvarets ram. Och en skolman, lektor Thyne, efterlyste en för hela vårt folk, för skolan och hemmen gemensam moralbildning. Vi måste få

gemensamma normer för ungdomens fostran ansåg han.

Det var här den främsta representanten för Målsmännens riksförbund kom in i bilden. Ska lärarna vara både kunskapsförmedlare och själavårdare, barnavårdskonsulenter och ungdomsvårdare? undrade han. För egen del ansåg han att deras uppgift bör begränsas till kunskapsförmedling och att barnens fostran är en föräldrarnas angelägenhet.

Bortsett från det märkliga i en sådan uppdelning hos en ansvarig representant för Målsmännens riksförbund (är inte samarbetet mellan hem och skola en av hörnstenarna i riksförbundets verksamhet?) kan man som lekman inte låta bli att undra hur skolan kan undgå att också vara fostrare. För att barnen över huvud taget ska kunna tillgodogöra sig några kunskaper kräves ett visst mått av disciplin, uthållighet och koncentrationsförmåga, saker som väl inte är människan medfödda men som hon måste bibringas i hemmet och i skolan. Saker som har med fostran, med karaktärsdanningen att göra och där såväl skola som hem har stort ansvar.

Och den etiska fostran? Vad är det

Färdig för skolan igen efter »skurlovet». Solbrännan blev lite ojämn men strunt i det — humöret är det inget fel på.

för slags skola där man inte skulle vara inställd på att bibringa barnen och de unga ansvarskänsla, högsinnet, respekt för arbetet, kärlek till freden och aktning för andras människovärde? Kan man tala om en demokratisk skola om inte detta går som en röd tråd genom hela dess verksamhet?

Att när det gäller barn och ungdom skilja på kunskapsförmedling och fostran tycks åtminstone en lekman absurt. Skolan är dock något annat än en ABF-cirkel.

Att sedan skolan inte håller måttet, att lärarna som polischef Lünings kanske inte är kompetenta är en annan sak, men en sak som så småningom bör kunna rättas till. Om man har den riktiga målsättningen.

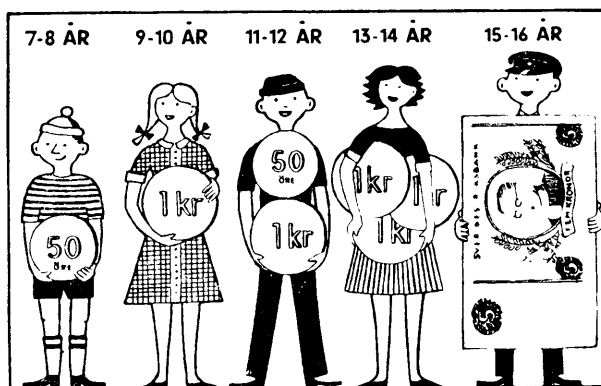
Vad ska för övrigt samarbetet mellan hem och skola gälla om fostran är enbart föräldrarnas angelägenhet? Att inpränta i föräldrarna hur också de ska vara kunskapsförmedlare? Övervakningen och biståndet vid barnens läsläsning har, om man får tro föräldrarna, alltmer blivit till en betungande uppgift i hemmen, särskilt svår för de föräldrar vars egen skolgång var av blygsammaste slag.

Elisabet

Fick- pengarna på tapeten

Att veckoslanten bör bli lite större med åren är väl ganska naturligt.

Men vad bör en sjuåring få göra av med i veckan och vad bör en 14-åring ha? Den frågan har varit föremål för undersökningar bland skolbarn och deras föräldrar i en del skoldistrikt. Teckningen här visar vad man ansett vara maximum. Målsmännens riksförbund menar däremot att 7-åringen bör få 1 krona och att den årliga höjningen bör begränsas till 25 öre. Hur som helst, det väsentliga är dock att man söker komma fram till en enhetlig norm. Då kommer man ifrån missunnsamheten och föräldrarna slipper tjetat om att »dom andra killarna får 2 kronor, varför får jag inte lika mycket...».

Farväl till sommaren 1960!

Inget blir som man tänkt sej, brukar det suckas. Nej, i varje fall blev inte sommaren det. Utom för dem uppe i höga Norden (och det ska inte missunnas dem). Där sjunger rågen, där mognar kornet... Men söder därom har markens gröda drunknat. Så slår vi inga rekord i Rom kan i alla fall, åtminstone vad det gäller huvudstaden och trakterna däromkring, OS-sommaren 1960 gå till historien som den som slagit alla rekord.

Inte bara för jordbrukarna var den en kалldusch av värsta slag, för semesterfirarna också. Det blir stress av sådant här, säger läkarna: folk har suttit och huttrat i dyrt förhyrda sommarstugor och gått varandra på nerverna.

Alltså, farväl till sommaren 1960. Ingen lär sörja den. Och så tar vi itu med höstens och vinterns uppgifter och bestyr — och börjar drömma om nästa sommar...

cera sig för intellektuella yrken och den som visade intresse för politik bestraffades hårt. Universitet och högskolor var obehagligt stängda för afrikaner och resor till andra länder nära nog något oöverkomligt. När Kongo blev självständigt, skall det inom detta land med mer än 13 miljoner invånare ha funnits 16 personer med akademisk utbildning! Det hade verkligen, som Wästberg uttryckte det, varit »bullar i stället för skolor» och vi upplever nu efter självständighetsförklaringen de vanskliga följderna.

*

Ännu återstår två av de mest betydande staterna, den ena med kust vid Medelhavet, den andra upptar världsdelen sydspets. Båda befinner sig sedan år i en djupt tragisk situation — och alla olikheter till trots av samma orsak. Det är Algeriet och Sydafrikanska unionen.

Algeriet har varit förenat med Frankrike sen 1866, då området helt enkelt annekterades, inte som koloni utan som provins som i många år sänt egna valda ombud till det franska parlamentet. Av befolkningens 10 miljoner är 9 nästan utslutande araber och berber och den tionde fransmän, italienare, spanjorer och judar. Algeriets grannstater är självständiga eller blir det under den närmaste tiden och sedan nära sex år för det med Frankrike ett blodigt och förödande krig för sin nationella frihet. Ett par gånger under det sista året tycks man ha varit lösningen nära, men så har knuten åter dragits till. För den jämförelsevis stora minoriteten av euro-

péer och deras ättlingar har föreningen med Frankrike blivit en existensfråga och för närvarande tycks ingen lösning vara i sikte.

*

Situationen i Sydafrika är minst sagt lika vansklig. Också där står en mäktig minoritet mot en överväldigande men fattig och förtryckt majoritet — 3 miljoner vita mot 9½ miljon bantunegrer plus »färgade»* och asiater. Sen 1948, då Nationella partiet fick den politiska ledningen, har allt gjorts för att hålla de infödda nere. Tvångsarbete, raslagar, olika grymma former av rättslöshet, allt praktiseras. Av alla Afrikas brännande problem tycks det sydafrikanska vara det mest outhärdliga.

Stockholm 17/8 1960.

Signe Fredholm

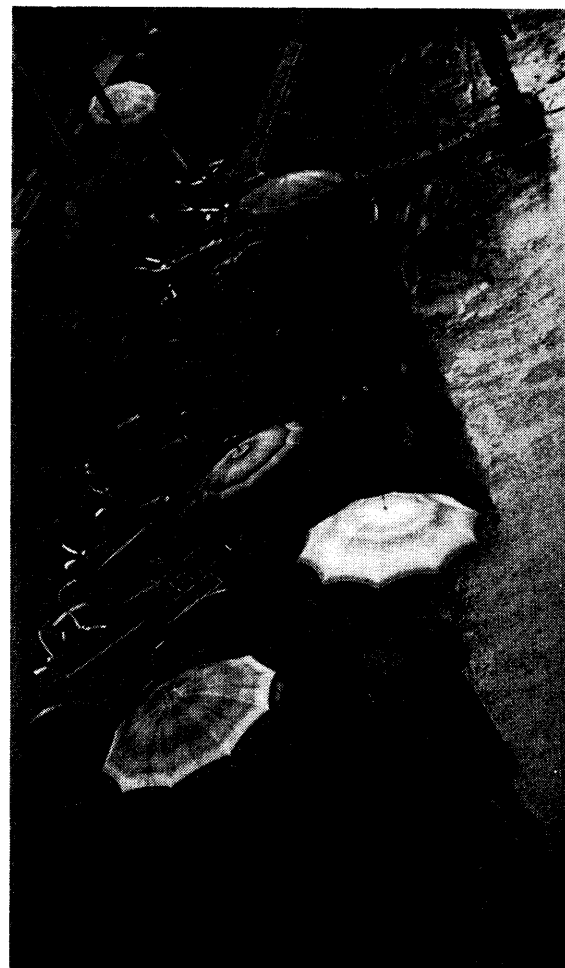
* Blandras av färgade och vita.

Böcker lämpliga att läsa för dem som intresserar sig för ovan antydda frågor:

Alan Paton: **På lösan sand** — även andra böcker av samma förf. men särskilt denna, som utkommit i Vingförlagets serie.

Trevor Huddleston: **Natten är nära.**
Gunnar Helander: **Det nya kom från negern. Endast för vita m. fl.** böcker.

Per Wästberg: **Förbjudet område.**
De tre första böckerna behandlar särskilt Sydafrika, medan Wästbergs är en reseskildring från länderna i Centralafrikanska federationen.

Erland Dahm:

En armé som ständigt decimeras

Denna artikel skrevs före sommarens uppgörelse med sjuksköterskorna. Vi tar in den ändå, ty uppgörelsen innebar endast lönehöjning för vissa sköterskegrupper, de andra är lika underbetalda som förut. Av de 1.476 nya sjuksköterskor som utexaminerades i fjol slutade 20 % under årets lopp. Mer än halva sjuksköterskekåren lämnade i fjol sitt yrke. Men myndigheterna fortsätter med nödlösningar i stället för lönehöjningar och de som blir lidande är patienterna och alla de som behöver men inte kan få en säng på ett sjukhus.

Antag att ni under ett halvt år intensivt studerat 28 olika ämnen och under tre års tid måst utföra tungt och orent kroppsarbete. Antag att ni vårdat flera människors liv och hälsa natt och dag, måst lyssna till sjukas bekymmer och lidanden och anhörigas oroliga frågor. Antag att ni, sedan ni arbetat i 8 timmar, får order att arbeta ytterligare, trots att ni dignar av trötthet. Men yrkets etik kräver att ni aldrig visar trötthet eller irritation, ni är ständigt bevakad av överordnade. Antag att ni sedan tar en examen men för ert arbete endast får samma lön som en djurskötare. Fast det finns förstås ett kryphål för arbetsgivaren — två år efter examen har ni endast rätt till samma lön som en kommunalanställd vaktmästare samt ingen ersättning för övertid alls...

Det är varje sjuksköterskelevers lott. De ännu större kraven kommer när hon är utexaminerad.

Antag att ni stiger upp kl. 5 och börjar arbeta kl. 7 på en operationsavdelning. Ni ska assistera och instrumentera flera timmar i sträck och stå upprätt på en enda fläck i 25 graders värme. Ni måste vara noggrannare än en finmekaniker, ha kondition och uthållighet som en idrottsman, vara toppvaken som en tågklarare, koncentrerad och snabb som en flygpilot. Kirurgen måste kunna lita absolut på er.

Efter arbetsdagens slut kan ni en-

ligt tjänstereglementet kommanderas träda i beredskapstjänst. Det innebär att ni med tre timmars varsel ska infinna er på sjukhuset. Ni kan inte gå på en bjudning, vågar knappast bada ifall telefon skulle ringa, knappast somna så hårt att ni ej hör signalen, en sommarweekend kan ni ej fara till sportstugan om den ej har telefon. Ni är aldrig riktigt fri, riktigt ledig.

Telefonen kallar er. Ni instrumenterar vid en operation några timmar mitt i natten. För beredskapstjänsten har ni 1:50. Nej, inte i timman utan för hela natten. Kommanderar man er att vara jour, dvs. att stanna kvar på sjukhuset, tjänar ni 60 öre i timman. Sådant kan hända varje operationsköterska.

Eller om ni är avdelningssköterska på vårdavdelning och bor i sovstad och måste stiga upp i ottan, ta emot nattrapporterna före kl. 7; ni har 3 timmars rast mitt på dan, men eftersom det tar en timma till sovstan, är de till ingen nytta. Ni är färdig kl. 20 på kvällen i bästa fall. Varannan söndag arbetar ni också. Då har ni efter en vanlig arbetslördag ensam ansvaret för 32 patienter, utan

tretimmarspausen. Ni är juridiskt ansvarig för vad elever och biträden utför. Extra ersättning? För denna elva och en halv timmas arbetsdag åtnjuter ni en allmosa av 1:20 i timman för obekvämt arbetstid. Detta händer varenda helgdag på våra sjukhus.

Lönediskrimineringen går igen inom hela kåren

Trots en ständigt stigande efterfrågan på sjuksköterskor som bort utnyttjas av förhandlarna för dessa, är de föremål för restriktioner som inga andra kommunalanställda skulle acceptera. Lönediskrimineringen går igen inom hela kåren uppifrån och ned: rektor för sjuksköterskeskola har 1.000 kr mindre pr månad än rektor för Statens skolköksseminarium. Kliniklärarinna 3-4 lönegrader lägre än likvärdiga lärare. Slutlönen för avdelningssköterska efter nio års tjänst är efter en extra utbildning om 3 månader till 1 år 1.514 kronor.

»En sjuksköterskelev kostade pr år under 1958 i Västerbotten 1.942 kr, under det att en elev vid central verkstadsskola kostade 7.753 kr, vilket betyder en hel sjukskö-

Bilden har vi tagit ur tidskriften Vi. Ursprungligen fanns på bilden också en grupp sköterskor med ryggen mot kameran, illustrerande dem som stannar kvar. De var 10. Dessa är de som går och de är 15...

Varför inte fråga husmödrarna till råds?

Fönster är till för att släppa in dagsljus, sol och luft, inte sant? Och för att man ska kunna se innan man går ut om paraply och gummi-stövlar ska med. (Alla somrar är det väl inte lika självklart som den gångna...) För att ljuset ska kunna titta in och man själv ut bör fönstren ibland tvättas, en sak som alla vet. Trodde ni ja! Och vi — tills vi flyttade in i ett höghus uppfört av ett större bostadsföretag med kommunal anknytning i Stockholm, som anlitat arkitekter som tycks totalt okunniga om den detaljen.

Som nyinflyttade förvånades vi över de många väluppfostrade äkta männen i det här huset. Under höstrens rengöringen tycktes samtliga vara sina hustrur behjälpliga med fönster-

terskeutbildning. En utbildning till snickare kostar c:a 6.000 kr pr år, eller för en 4-årig utbildning 24.000 kr.» (Överläkare Erik Forsgren i GP 8 febr. 1960.)

Inbesparingarna på sjuksköterskeleiven är dessutom stora, ty sjukvården är så organiserad att eleverna är assistenter till de examinerade sjuksköterskorna; tredjeårseleven tjänstgör i dessa bristtider ofta som ren vikarie — endast mot elevlönen, c:a 100 kr, trots att hon då bär fulla juridiska ansvaret. Redan här börjar landstingen inbesparingarna på sjuksköterskan. Våra svenska sjuksköterskor åtnjuter gott rykte för sin höga utbildningsstandard. »Svenska sjuksköterskor får i rätt stor utsträckning utföra arbete, som i länder med läkaröverskott utföres av läkare, skriver överläkare Forsgren. Men långtifrån med läkarlöner, förstås.

Märkligt är att Medicinalstyrelsen och Läkareförbundet aldrig föreslagit att någon del av läkares extrainkomster delas med medarbetarsjuksköterskan. Vid t. ex. vaccinationer och ympningar utför sjuksköterskan det praktiska arbetet, kallar patienterna, organiserar arbetet, sköter instrumenten — läkaren injicerar.

Forts. å sid. 18

tvättningen. Där ser man, tänkte vi, det goda exemplets makt, för det är naturligtvis en som börjat och så har de andra övervunnit sin rädsla för att visa sej med putstrasan i näven.

*

Tiden gick, höstregnen slog mot rutorna, den första snön föll och så började det lacka mot jul. Det nära två meter breda fönstret i vardagsrummet formligen skrek efter puts. Sidan in mot rummet var inget problem, det gick som en dans. Sedan fick vi förklaringen till alla fönsterputsande män. Fönstret skulle öppnas. Det gick inte till mer än cirka 1 decimeter. Uppklivna på var sin stege studerade vi upphängningsanordningen och kom så småningom underfund med att fönstret med hjälp av mejsel och hammare kunde lyftas av krokarna i sidorna så att skivan kom i vågrätt läge. Med hjälp av två par starka armar också. Så putsade vi framifrån och från båda sidorna — och längst ut med hjälp av en långskaftad borste! (På åttonde våningen lutar man sig inte långt ut över skivan och för övrigt kostar en ruta åtskilliga tior!) In mellan rutorna kom vi aldrig med putstrasan, vi orkade inte få isär dem. Först när en persienn — som satt kvar från de förra hyresgästernas tid — gick sönder och en man från persiennfirman kom för att laga den, fick vi hjälp med att få isär rutorna och medan en med uppjudande av sina yttersta krafter höll ytterutan i någorlunda horisontalt läge lyckades vi — åter med hjälp av långskaftad borste — nödtorftigt putsa rutorna på insidan. I höst måste vi kalla på fönsterputsare, två stycken, en till att hålla fönstret och en till att putsa.

Nog skulle man bra gärna vilja se den i ansiktet som konstruerat dessa fönster!

*

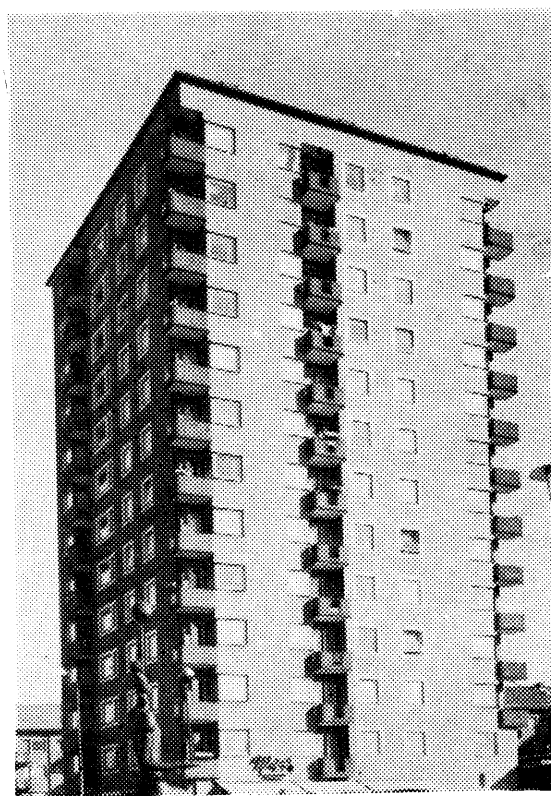
Det finns fler som hyser önsknin- gar i liknande riktning. En väninna som bebor en lägenhet i ett annat höghus uppfört av samma bostadsföretag, berättar att piskaltanen på

husets tak är försedd med tak och väggar i plast. När hon efter piskningen dyker fram ur kuren är hon överhöljd med damm och inte bara från de egna mattorna. För naturligtvis ställer allt damm från andras mattor som lagrats på golvet till med en lustiger dans så snart hon stiger in och börjar svänga rottingen. Att hon hemskt gärna skulle vilja ta i närmare betraktande den som hittat på denna sinnrika anordning begriper man. Det man däremot inte begriper är varför de som bygger hus inte kan rådfråga husmödrarna, så de slapp göra sig själva till åtlöje och dra hyresgästernas förbannelse över sina huvuden.

*

En sak till: Hur kan man bygga höghus och installera en enda hiss! I vårt hus är hissen med jämna mellanrum trasig — ibland flera dagar i sträck. Gamla människor i de högst upp belägna våningarna får hålla sig inne, för de orkar inte trava 8–10 trappor upp. Folk vågar inte be sina gamla föräldrar eller andra med skröpliga hjärtan och ben till sig, för de kan alltid riskera att hissen är obrukbar, så gästerna måste vända i porten! Nog borde det väl finnas två hissar i ett höghus? Så folk inte blir fångar i sina egna lägenheter.

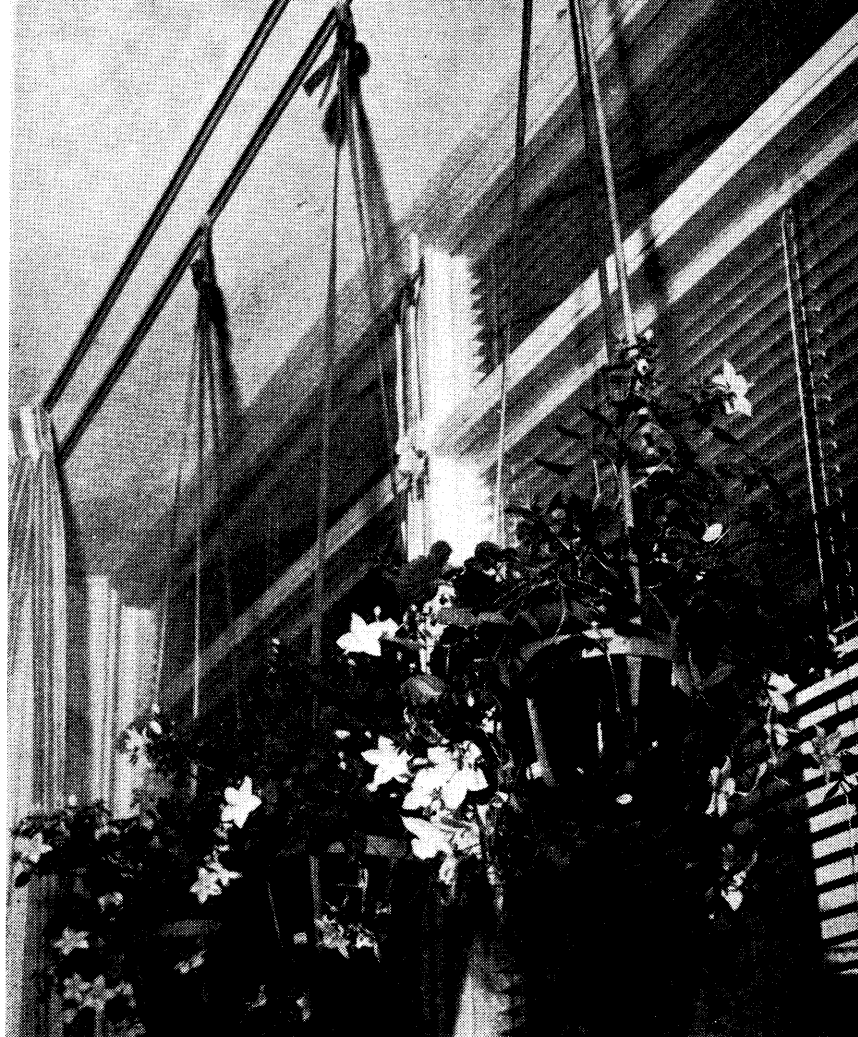
Brita

Se upp med modeflugorna. Det som kanske verkar »extra» i dag, är ofta hopplöst omodernt i morgon. När det gäller färgerna, låt de stora, oftast dyrbara ytorna få lugna diskreta färger. En knallröd eller ilsket blå soffa tröttnar man lätt på. Och det kostar mycket att klä om en soffa, och möbeltyget bör man kosta på en god kvalitet. Tänk på att det finns *varudeklaringer*, som talar om t. ex. vad bordsytan tål.

Gunnel Björkman, Stockholms stads bosättningskonsulent, ger på sin utställning i det nya Farstagarområdet, »Bo med gammalt och nytt», prov på vad hon menar med ovanstående meningar.

Hon har hittat gamla »fula» saker på Stadsauktionen eller »Små smulor», opererat bort fula detaljer, kapat för höga ben och målat i vackra färger och resultatet har blivit möbler, som är både vackra och ändamålsenliga och framför allt billiga.

GAMMALT OCH NYTT SAMSAS I NY VÅNING

Genom att på detta sätt kombinera omsorgsfullt valda nyinköp med gammalt arvegods och uppsnyggt auktionsgods har hon lyckats att nyinreda en 3-rummare på 75 m² med textilier, mattor, radioapparat och armatur för kronor 5.512.

3-rummarens familj, pappa, mamma och 2-årig dotter, har lagt ner mest pengar på sängar och sängutrustning. Dux Malmstenssäng Aveny med skumgummimadrasser. Allt kvalitet av det ganska dyra slaget,

Bilden överst visar den charmanta blomsterupphängningen i fyrens vardagsrum: röda glasskålar placerade i en »hållare» av fyndigt sammanfästade 2 cm breda remсор i mjukt läder. 3 likadana remсор bildar upphängningskedja och fästes i en enkel plastmål som löper i gardinskenan. T. v. ser vi de praktiska korgarna i tamburen för handskar och halsdukar, fars överst och minstens allra nederst. Korgarna är fästade vid en träribba som skruvats fast i väggen.

men som varar i många, många år och som inte blir »omodernt». Trevlig detalj i sängkammaren är det virkade sängtäcket och den vackra gardinen av sammansydda våder i blå och gröna nyanser klänningsshantering fodrat med flanel. Fint tips för den som vill lägga ner lite arbete på detaljerna. Till täcke och gardin finns arbetsbeskrivning.

Utgifterna för nattbord och toalettbord har Gunnel Björkman lyckats hålla mycket låga genom att på Stadsauktionen inhandla två stycken s. k. kommoder, med marmorskiva och tassar på de alltför höga benen, för 19:50 stycket samt en lamellskiva 40×200 cm plus virke till fyra par bordsben. Av detta har hon åstadkommit två bra nattbord och ett utmärkt toalettbord. Hur det går till? Man lägger marmorskivorna på ett enkelt furuunderrede, som man låter en snickare göra om man inte

En junidag 1960 stod sex svenskor och betraktade Kremls gyllene kupoler. Längst t. h. fru Ruth Bohman, som här berättar om resan, de övriga är fr. h. räknat ombudsmannen i Stockholms FCO fru Elin Mossberg, fru Inga Beskow, Göteborg, fru Ann-Marie Bystedt, sekreterare i TCO, redaktören i Skånska Dagbladet fru Sonja Fredgardh och fru Birgit Johansson, Sundbyberg. Damen längst t. v. är tolken.

Ruth Bohman:

Resa österut

En tidig daggfrisk morgon minns jag från denna regniga sommar. Vi gick genom en trädgård i det flacka ryska landskapet kring Moskva fram mot flygplatsen. Sex svenskor på studieresa i Sovjetunionen. Bakom oss hade vi några dagar i miljonstaden Moskva, där vi besökt institutioner av olika slag, och där vi också sett och hört representanter för många folk och raser strömma förbi på gatorna och i vestibulen i jättehotellet Ukraina. Tystnaden och den gröna friden i trädgården var en kontrast, som stannade i minnet.

Men snart satt vi i flygplanet och såg den stora slätten med trädgångar och hus, åkrar och vägar glida fram under oss, tills alltsammans försvann, gömt under det ulliga molntäcke, ovanför vilket vårt plan seglade fram, ensamt under solen på åtta tusen meters höjd. Grusien vid Svarta havet var vårt mål, och hela resan, som tar två dygn med tåg, gör man med flyg på två timmar. Det första vi såg av landet var snöklädda, skimrande fjälltoppar, som höjde sig över molntäcket. Det som visade sig, när vi gick ner för landning, var inte mindre skönt, men vänligare. Berg och dalar i underbara färgskiftningar i grönt, brunt och svartblått. Ett sådant landskap bör man kanske först möta luftvägen, då man ser dess karaktär på ett sätt, som man inte glömmmer.

Inte glömmmer jag heller de människor jag mötte i detta väldiga land. Särskilt kvinnorna och barnen, vars förhållanden vi försökte att under tio dagar så mycket som möjligt lära känna. Våra studier liknade en flygresan på det sättet, att vi fick de stora svepen, vida överblickar och konturer. Samtal och samvaro med våra ryska värdinnor gav oss sedan de närbilder, som var möjliga att hinna med på denna korta tid.

Hur är det då att vara kvinna i Sovjetunionen? I Moskva besökte vi en urfabrik med 6.000 anställda, varav 3/4 kvinnor, och i Tbilisi en tex-

Forts. å sid. 15

kan själv, och får två bra nattbord med oömma skivor. Man kapar kommodens ben och får två stadiga hurt-sar över vilka man lägger lamellskivan, varefter man målar det hela i en vacker färg eller helt enkelt vitt, och man har fått ett utmärkt toalett-bord. Gamla stolar kan man köpa för en tia och med litet färg och en dyna i snyggt bomullstyg kan man göra underverk.

Rejäl säng och leksaksskåp till huses dotter, som har eget rum. Vardagsrummets gamla uppmålade korgstolar trivs bra med soffan av senare årgång.

I 4-rummaren är förutsättningarna annorlunda. Här bor en familj med tre barn, en 16-årig flicka och två pojkar på 9 och 14 år. I familjens tidigare bostad fanns huvudsakligen äldre möbler, som det gällt att placera in bland de nyinköpta moderna. De gamla möblerna var av det slag man brukar kalla antikviteter. Vardagsrummets byrå och stolar i guld och svart passade väl till Kerstin Hörlin-Holmkvists moderna soffa och fåtölj. Familjen hade kostat på sig en vacker ryamatta i 800-kronorsklassen. För sina skrivgöromål har pappa och mamma fått ett Malmstensskåp med skrivklaff i syrebetsad furu och karmstol klädd med

handvävt tyg. Denna vägg innehöll även hyllor för TV och radio och på golvet nedanför läderputor för TV-tittande barn. Blomkrukorna låter Gunnel Björkman sväva en meter ovanför fönsterplattan, upphängda i röda glasskålar. Vardagsrummets element doldes på ett bra sätt av grovt tyg spänt på träram. Bra tips för dem som tröttnat att titta på fula element. Bosättningskonsulenten lämnar arbetsbeskrivning. Hela familjen har fått nya sängar av god kvalitet och med prima sängutrustning. Barnens skrivplatser är auktionsfynd, som fått en liten uppsnygning och kompletterats med enkelt ihopkomna bokhyllor. Flickrummets auktionsköpta emma i småblommigt »mormor»-tyg å 55:– var en utmärkt arbets- och vilstol. Kökets fyra stolar är av samma modell som stolarna i barnens rum, windsorstolar å kr 15:–, målade i olika färger. Bra med tanke på familjens större fester. Det är trevligt att kunna ställa lika stolar kring ett bord. Köksbordet i massiv teak, en bekväm bänk med plats för fyra och klädd med svart dupont, lätt att hålla rent. Trevlig detalj i 4-rummarens tambur är vantkorgarna.

Utställningen är sevärd och lärorik.

Birgitta Malmsten

Vi har lite svårt att tänka oss TV utan hallåarna. Men visste ni att i televisionens barndom förkastade man helt de synliga presentatörerna. De som till äventyrs hade TV 1954–1957 kommer väl ihåg »spökrösten» eller plakatet med kvällens program.

Emellertid ändrade man sig. Frågan var bara: skulle man göra som i Tyskland, Italien eller Frankrike: använda sig av pinuppor, eller lansera den mer rejäla engelska typen.

När TV-gubbarna sett och hört på i det närmaste 300 testande, plockade man ut den svenska TV:ns kvinnliga hallåare. Här är de. Några välkända ansikten, andra nya i gamet. Göteborgskan hör till de nykorade och fröken Gunilla Nordén hade sitt första framträdande i somras.

Text och bild: Nils Lindqvist

JEANETTE VON HEIDENSTAM kommer så väl ihåg dagen efter en TV-kväll, med ovanligt många ursäkter för tekniska missöden på grund av en strejkande textapparat. Hon skulle åka till sitt jobb och klev på spårvagnen. Just inkommen hör hon hur en liten parvel häver upp sin röst: »Mamma titta, där kommer ett tekniskt missöde!» Annars är hon TV:s hallåchef sedan 1957, har jobbat som programledare på svenska utlandsprogrammet sedan 1954 och är född i Shanghai. Hon har rest vida omkring i världen, bland annat i Indien och Persien, där hennes far varit svensk minister.

Kvinnorna i rutnan

Som upplysning till **INGRID MATSONS** många beundrare landet runt må nämnas att numer ← mottas all uppvaktning av vänliga men bestämda vakter utanför TV-studion på Valhallavägen. Det lär ha hänt att någon het viking stått och lurpassat på henne, men det var kanske mer förr, då hon hette Ingrid Olsson. Nu har hon blivit fru och mor till ett barn, har TV som levebröd och att finansiera högskolestudier med. Till jul skall hon vara klar med plagget och då ämnar fru Matson bli »fröken» igen, men då i något av Stockholms läroverk. TV tänker hon överge — åtminstone för en tid...

BIRGITTA HELLSTRAND brukar synas från → Göteborgs horisont. Hon är gift och mor till tre barn men hinner likväl med att arbeta som scripta. Hon har dock ett litet problem. Hon måste alltid visa upp sitt identitetskort vid besök på barnförbudna filmer. Höjden var ändå när hon skulle hämta ut barnbidragen. Postexpediten sa att det måste hennes mamma göra.

GERD ALMGRENS första kontakt med TV skedde i Frankrike under hennes konst- och teaterstudier där 1954. Man skulle ha ett provprogram och fröken Almgren lyckades med argan list övertala producenten att plocka in några svenska lucior. Den franska moralen ställdes på hårda prov: kunde det anses anständigt att uppträda i nattskjorta i TV! Det var nära att de fått bära luciakronorna i kjol och blus, men den nordiska envisheten vann och det blev succé. Sin hallålön drygar Gerd Almgren ut med föreläsningar och artiklar om Afrika, som hon känner utan och innan. Att vara TV-hallå hela livet har hon svårt att tänka sig.

GUNILLA NORDEN gjorde sin debut i TV den 2 juni. Hon är därmed yngst i hallå-gamet. Det var inte enbart för sina sex A och fyra a, som hon blev anställd, hennes utseende därtill gjorde att man valde henne bland 100 aspiranter. På sitt studentbetyg från Motala läroverk har hon stipendier både till Finland och England. Till hösten räknar hon dessutom med att kunna ta en trea i engelska på Stockholms högskola. Extrajobb har hon på en resebyrå.

← **ANNEMARIE BJÖRKLUND** hamnade av misstag i fel klassrum i det berömda stipendie-universitetet i USA. Hon skulle på sin sedvanliga lektion i journalistisk reklam, men kom till en lektion i TV. Sedan den stunden blev hon TV-frälst. Hon är den yngsta hallåflickan, och har varit ordinarie sedan i mars i år. Annemarie Björklund är också scripta men siktar på producentjobbet.

BAL HOS CATHERINE

Till Van Den Brandts hus kom man in genom en stor hall vars väggar fullständigt tagits i anspråk av speglar. Av mycket breda och mycket höga speglar. J. J. Van Den Brandt var av den mening att det bästa alltid är det dyraste. Han ville ha det bästa.

Balen gällde J. J. och hans affärer. Hans hustru Catherine stod vid ingången och tog emot gästerna. En fullkomlig skönhet.

Kapellet spelade. Man dansade, J. J. talade om dollars och dollars och dollars och dollars...

Därutån för trängdes limousinerna. Det var mycket varmt. I mitten av mars är Californien underbart. Från den närbelägna oceanen kom en lätt bris.

Catherine spelade sin roll som husets fru utan att ha någon större förnöjelse av det. Hon fann det helt enkelt långtråkigt att behöva göra det ensam. Om Sophie åtminstone vore här...

Sophie var tjugutvå och hade inte ärvt mer än det svarta håret av modern. Allt annat — de stora ögonen, det säkra uppträdandet — stammade från Van Den Brandt.

Gud har skapat oljan, alltså är Gud stor och lovvärd, men Van Den Brandts är engagerade i olja, de är för Gud vad Mohammed är för Allah.

Sophie hade gift sig med en man ur deras kretsar, en viss Harry Bromfield, ensam arvtagare till bankhuset Bromfield. Det unga paret bodde nu i Tokio.

Patricia hade inget som påminde om Sophia. En vacker flicka, irländska från hjässan till fotsulorna. För två månader sen fyllde hon arton. En kaskad av rödblont hår som ingen kam kunde tämja längre än fem minuter, ögon som moderns, hela flickan full av sprudlande liv. Hon säger alltid precis vad hon tänker, gör som hon säger och ångrar aldrig något hon gjort.

Patricia var långt borta, någonstans vid Pacifickusten. Samma ocean vars bränningar nådde nästan till fönstren på J. J.'s hus, bar Patricias lustjakt, detta under av blänkande trä och koppar som J. J. och Catherine skänkt henne till hennes artonde födelsedag. Sedan någon tid befinner sig lustjakten på japanska breddgrader.

På avstånd liknade Van Den Brandts hus, där alla fönster stod vidöppna, en papperslykta. Skratten rullade nerför trädgårdstrappan och uppslukades av havet. Jazzkapellet spelade som gällde det livet.

Långt borta, någonstans i det inre av huset, ringde telefonen.

»Madame», sade Susie, »telefon från Japan.»

»Hallå», sade Catherine.

»Hallå, mamma?»

»Ja», sade Catherine, »vad har hänt?»

»Hör på, mamma, bli nu inte uppörd, det är Patricia... Hon är sjuk

och jag har ingen aning om vad det är hon har.»

»Färdigt?» frågade fröken på telefonstationen.

»Nej!» skrek Catherine.

Men förbindelsen hade redan brutits.

SOLEN GÅR UPP I VÄSTER

Olyckan hade kommit plötsligt, som en blix från klar himmel. Den hade verkligen fallit från himmelen.

Man förvånar sej, man säger: »Herr N. är död. Hur är det möjligt, så sent som i går åt vi middag tillsammans.» Mellan i går och i dag trängde döden in och detta finner man aldrig helt naturligt.

Patricia var inte död, Patricia var

Bikini och Eniwetok. De båda atollerna i form av en hästsko, som amuletter, stod plötsligt i historiens strålkastarljus. Denna del av planeten hade man utkorat som plats för atombombexplosioner. Där lekte Pentagon med atomen.

Experter hade utstakat gränserna för farozonen. Inspärrad i denna bur, hette det, var bomben garanterat ofarlig. Vincent visste: ombord på »Mary-Ann», under Jake Finleys omständliga befäl, var han lika säker som i London eller New York.

Så småningom klarnade det upp. Molnen drog långsamt bort och antog bizarra former: lejonhuvuden, fåglar med utspärrade vingar, en galjonsfigur med flygande man och sedan en vargnos...

Molnet

Av Martine Monod

sjuk. Men frågan var: skall Patricia dö? I hennes fall var det absolut inte naturligt.

Dagen för katastrofen började livet som alla andra dagar. »Mary-Ann» gungade makligt på en ocean utan virvelvindar, utan orkaner och utan cykloner. Oceanen låg där mycket stilla under en molntäckt himmel; bakom molnens grå dis anade man solen. Någon annanstans, möjligen någon annanstans rasade stormar.

Lugn, mjuk fart. På jakten var man bland idel vänner med undantag, naturligtvis, för manskapet. Män om vilka man visste att de fanns där, man kunde till och med le mot dem om man råkade möta dem, de störde inte. Lugn, mjuk fart.

Till sällskapet ombord på »Mary-Ann» hörde förutom Patricia och läkaren Vincent Malvern ytterligare tre: Allan och Diana Benson, son och dotter till ägaren av stålverket Benson, och Teddy Brent, som beredde sin far, generalen Harlan Brent, bekymmer därför att han hårdnackat vägrade att ägna sig åt militäryrket eller något som helst yrke.

Den här dagen, frammot klockan tolv förmiddag, befann sig »Mary-Ann» utanför Japan, 11° 53 nordlig bredd och 170° 58 östlig längd. Så lydde åtminstone anteckningarna i loggboken. Patricia och hennes vänner sade detta rakt ingenting. Men Vincent hade som alltid konsulterat kartorna i kapten Finleys hytt, ty han föredrog att veta var han befann sig.

På kartan var spärzonen för skeppsfarten sorgfälligt utmärkt med hjälp av rödpenna, några hundra mil i detta oceanrum kring atollerna

»Vi får vackert väder», sade Patricia.

Inget svar. Hon hade bara sagt det för att något säga.

»Hur skulle det vara med ett litet glas?» föreslog Teddy.

De drack. Tako, den japanske stewarden, blandade sina cocktails med ofelbart mästerskap.

När Tako räckte Vincent glaset såg denne honom stadigt in i ögonen. Tako besvarade blicken och det var Vincent som först sänkte ögonen.

Vem av dem visste var Tako var född, var han bott, var han befann sig den dag det hände i Hiroshima? Vem av dem hade någonsin ägnat en tanke åt att Tako inte bara existerade som en förstklassig robot? För dem var atomstrålningen inget annat än ett ofarligt experiment. Men för Tako var det ett tragiskt minne.

Snö föll på däck, fint vitt damm, som pudersocker. Regnmolnet på himlen blev till vit aska. En bomullsvit snö svävade ljudlöst genom luften. Snöfall i mars i Stilla havet! Havet hade förmörkats och på vattenytan glittrade damm.

Patricias hår var vitt, som pudrat. Det hade hänt på en minut. Med ansiktet riktat mot himlen tog hon skrattande emot denna manna på panna, kinder, ögon och läppar. Det roade henne. Hon öppnade läpparna en aning för att smaka på det. Det smakade intetsägande som vatten.

Patricias hår var som höstligt löv, av en tidig vinter överdraget med silver. Hon strålade av skönhet, ungdom och självförtroende. Dammet som fortsatte att falla förlänade åt hennes ansikte en sällsam tjusning.

»Det är ovanligt, inte sant?» sade hon.

»Låt oss hellre gå ner i kajutan», sade Vincent.

»Varför det?» frågade Patricia.

»Det är radioaktivt regn», sade Vincent.

»Vad betyder det?» frågade Patricia.

Han drog djupt efter andan.

»Tyvärr vet vi inte i detalj, miss Van Den Brandt, vad alla dessa atomfenomen för med sig. Därför skulle jag föredra att ni ginge under däck.»

Men inget hände. Snöfallet hade upphört. De borstade håret, bankade dammet ur kläderna, däckat skrubades och »Mary-Ann» blev åter en båt som alla andra som fortsatte sin resa genom det harmlösa havet.

De unga människorna metade, spelade bordtennis, dansade, simmade i havet, spelade vattenpolo.

Tidigt på morgonen den fjärde dagen kände Patricia en häftig klåda. Ett osynligt nässelutslag fanns någonstans under huden. Ganska snart fann hon det outhärdligt. Vincent var av den mening att det rörde sig om solsting. Dagen förut hade hon suttit alltför länge uppe på däck. Också Diana klagade över yrsel och själv hade han känning av otrevliga stickningar i huden.

På kvällen kallade Patricia läkaren till sin hytt. Hon satt framför spegeln och synade ansträngt sitt ansikte.

»Vad har jag?» frågade hon. »På en dag har min hud blivit svart...»

Hennes hud uppvisade verkligen en ovanlig, dunkel färg. Inte djupsvart som bläck men som urvattnat bläck.

Inget medel som Vincent använde hjälpte. Nästa morgon vaknade Patricia med brännsår på kinderna, på armarna och nacken. Armarna var fruktansvärt uppsvällda. Hon led obeskrivligt: hon kände det som om ett hett järnföremål drogs över huden.

Samma kväll talade Vincent med Jake Finley. Kaptenen hade inget emot att genast anträda hemresan.

»Vad tror du, Doc? Är det den beryktade strålsjukdomen?»

»Jag befarar det.»

Finley teg och betraktade kartan på kajutväggen.

»Dessa lögnare!» sade han slutligen.

PATRICIA DÖR

Man gjorde allt som stod i mänsklig makt.

Kring Patricias sjukbädd demonstrerade medicinska experter sitt gagnlösa vetande. Sjukdomen fortskred obevekligt. Det var ingen sjukdom längre, det var döden som gradvis bemäktigade sig sitt offer.

Patricia sade knappast ett ord. Hon var inte att känna igen längre. Den rödblonda strålglang som tidigare stått kring henne var borta, den pärlemorskimrande huden verkade nu död och fränstötande. Timma efter timma låg hon och stirrade upp i luften med tomma ögon. Hon

hade förlorat nästan alla tänderna, hon åt gröt och buljong, man gav henne ibland litet vin. Hennes organism sönderföll. Hon kunde inte längre röra sig. Catherine och sjuksystemen Evans läste högt för henne. Patricia tackade dem med ett försök till leende. Inget av allt hon tidigare tyckt om intresserade henne längre.

Men emellanåt hade hon plötsligt underliga infall:

»Mamma!»

»Vad är det, älskling?»

»Jag skulle vilja resa till Hiroshima.»

Och hon började skratta. Det var ett hemskt skratt som skakade hennes utmärglade kropp och detta ansikte där bara ögonen fanns kvar.

»All right», sade hon efter en stund, »jag gör mig inga illusioner, jag vet att jag inte kan resa dit. Men då vill jag träffa en flicka från Hiroshima som var i min ålder när den första bomben föll. Det kan ju inte vara så svårt att ordna.»

Och när Catherine inte rörde sig ur fläcken kände Patricia hur vreden steg upp inom henne.

»Förstår du då inte att denna flicka och jag har en del hemligheter att anförtro varandra.»

Så kom tre dagar senare Fumiko. Det var en vacker ung kvinna på 28 år som inte visste vad man egentligen ville henne och därför kände sig obehaglig till mods. Av dessa amerikaner hade man ju inget gott att vänta. Men eftersom hon var en godhjärtad varelse smälte hennes hjärta när hon såg Patricia. Hon tog hennes hand och log. Också Patricia log. Det var lika hemskt som skrattet tidigare.

Fumiko hade händelserna i Hiroshima i gott minne. Där förlorade hon sin far och mor och sin lille bror, berättade hon. Själv hade hon klarat livet.

»Det var verkligen en sagolik tur», mumlade Patricia. »I varje fall måste jag ju tro på det.» I hennes röst låg en sådan förtvivlan att Catherine och Fumiko inte visste vad de skulle svara.

»Ni är alltså den enda överlevande av hela familjen?» frågade Patricia vidare.

»Ja», nickade Fumiko.

»Det måste väl kännas skönt för er», sade Patricia med ett försök till leende, »att se en amerikanska i detta tillstånd.»

Fumiko slog ned ögonen. I hennes minne stod Hiroshima i flammor och hennes lille bror kom springande från skolan, en levande fackla.

»Det gör mig mycket ont om er», sade hon enkelt.

Ännu vid den sista koppen te visste Fumiko inte om hon skulle avslöja sin hemlighet för dem.

Patricia låg med slutna ögon. Detta besök tröttade henne. Catherine gav Fumiko en vink.

»Jag tackar er», sade hon lågt, »adjö.»

Fumiko reste sig långsamt. »Sover hon?» frågade hon.

»Nej då», sade Patricia med svag röst, »jag är alldeles vaken. Adjö, kära ni.»

Ljudlöst gick Fumiko mot dörren.

»Vet ni», sade hon hastigt, »jag är steril. Det har er bomb gjort.»

Och hon försvann i korridoren.

»Hörde du, mamma?» viskade Patricia, »hon sade 'er bomb'...»

De följande dagarna talade hon ideligen om Fumiko. För Fumiko hade atombombsdramat yttrat sig på ett sätt, hos andra som hon inte kände hade verkningarna varit anorlunda. Men en sak stod utom varje tvivel och hon gav uttryck för det en dag som, det anade hon, skulle bli en av hennes livs sista.

»Vad det var skönt att leva! Om man måste berätta vad som hänt

Från KDV:s byråmöte:

Statsmännen måste förmå ta steget från ord till handling

Den 2-5 juli samlades KDV:s byråmedlemmar till möte i Berlin. Bland de dokument som där antogs var ett om AVRUSTNING OCH OM VAD KVINNORNA I DAG MÅSTE GÖRA FÖR ATT DEN SKALL BLI VERKLIGHET. I dokumentet heter det bl. a.:

mig, för att människorna ska känna avsky, så har jag inget emot det.»
»Lugna dig, käraste!» sade Catherine.

»Jag vill inte lugna mig», invände Patricia. »Jag vill att alla skall veta vad som hänt med mig.»

»Vad gör det från eller till, käraste? Först och främst måste du tänka på att bli frisk igen.»

»Men det dödar, mamma», skrek Patricia med gäll röst. »Det dödar, förstår du. Man måste tala om det för alla, man måste...»

Sju dagar senare började döds-kampen. Det var precis i samma ögonblick som fiskaren Kuboyama begrep att han aldrig skulle återse hamnen Yaizu och den stora flottillen som vid nattens inbrott sticker ut till sjöss, aldrig skulle återse sin hustru och sina barn. Patricia stod vid tröskeln till livet när hon dog, Kuboyama rycktes bort mitt i sin mannaålder.

Den ödesdigra vätebomben gjorde en miljonärsdotter och en enkel fiskare till olyckskamrater. Det var jämlikheten från Eniwetok.

I rummet drog man för gardiner-na... Patricia låg döende.

Catherine hoppades på ett under. Inget i världen betydde något förutom dessa flämtande andetag. Jorden stod stilla i sitt lopp. Patricia låg för döden.

I rummet, där morgongryningen alltmer började tränga in, tänkte Catherine på vad bomben kan göra människorna. Man måste förbjuda den! Människorna måste dock begripa hur avskyvärd den är och förbjuda den. Hon är mor, hon vet det och är beredd att räcka handen åt alla dem som går in för att bomben skall förbjudas.

»Om vi bara ville...» viskade Catherine i plötslig vrede.

Hon kommer inte att vila, hon kommer att ta kontakt med Funiko och stewarden Tako — hon skall hjälpa till att skaka upp världen...

Endast allmän och total avrustning under internationell kontroll kan säkerställa en varaktig fred.

Kaprustningen är ej blott farlig utan även ruinerande. Den kräver enorma penningssummor för tillverkning av allt modernare vapen under det att halva människosläktet lider av undernäring och hundratals miljoner barn saknar skolundervisning.

De belopp som används för hela världens rustningar under två år skulle göra det möjligt att under samma tidsperiod industrialisera underutvecklade områden och avskaffa hungern. Livet kunde förvandlas för varje kvinna, för varje familj över hela jorden.

I samverkan med alla fredskrafter måste kvinnor i olika länder sätta in all sin kraft och fördubbla sina ansträngningar för att tvinga alla regeringar som är ansvariga för världens öde att använda sin makt i fredens tjänst i överensstämmelse med folkens krav, förmå dem att ta steget från ord till handling i avrustningsfrågan.

Låt oss kräva en omedelbar lösning av sådana brännande frågor som stopp för kärnavapenproven, dessa prov som dödar redan i fredstid och utgör ett hot mot liv och hälsa nu och i kommande generationer.

... Avrustning innefattar även att tillverkning av kärnavapen upphör och alla existerande lager av dem förstöres, att alla vapen förstöres, att militärstaberna upplöses och militärtjänsten avskaffas.

... Alla internationella konflikter måste lösas genom förhandlingar; krig som medel att slita tvister mellan länder måste bannlysas.

Varje lands nationella oberoende måste respekteras liksom principen om rasernas likställighet och folkens rätt till självbestämmande. Det får icke ske att människor tvingas att gjuta sitt blod för att de principer som fastställts i Förenta Nationernas stadga skall bli tillämpade.

FN-organisationen har en viktig

och aktiv roll att spela vid förverkligandet av fredlig samlevnad; den kan ej helt fylla sin uppgift så länge Folkrepubliken Kina är berövad sin rättmätiga plats.

— — —
När kvinnorna bekämpar den diskrimination de är offer för, arbetar för bättre levnadsvillkor och kräver resurser för att gynna framåtskridande, då bidrar de samtidigt till kampen för fred och påskyndar sin fulla utveckling, vilken de kan nå endast i en fredlig värld.

Vi uppmanar alla kvinnor att inför parlament och kommunala församlingar ge uttryck åt sin vilja och påyrka att deras länders valda ombud vidtar mått och steg för att tvinga regeringarna att arbeta för avrustning.

... Ju bredare kvinnornas enighet är och ju mer omfattande deras samarbete med alla fredskrafter, desto effektivare blir deras bidrag till säkerställande av en varaktig fred.

Vad kan vi företa oss bättre än söka lära känna varandra!

... Kvinnorna och deras förhållanden intresserar oss mest, och vi möter också många kvinnor av skilda slag och i olika positioner från anonyma fabriksarbeterskor och sjukvårdsbiträden till Lidija Petrova, vice ordförande i Sovjetkvinnornas kommitté och som sådan ställföreträdare för Nina Popova, en av Sovjetunionens mest kända kvinnor och medlem av högsta sovjet. Vi lär oss åtskilligt om varandra, för också de ryska kvinnor vi möter är nyfikna på att få veta något om kvinnorna i vårt land. Ibland ler vi igenkännande mot varandra, och jag tänker som så ofta när jag träffat kvinnor i andra länder: Vad kvinnor ändå har lätt att finna beröringspunkter. Hem, familj, barn — det är samtalsämnen där kvinnor alltid kan finna varandra. När vi berättar om våra barn, då försvinner nationaliteterna. Vi är kvinnor och mödrar rätt och slätt med samma glädjeämnen och samma bekymmer, och jag undrar i mitt stilla sinne om toppkonferenser hade varit lika vanskliga, om det varit kvinnor som suttit vid förhand-

RESA ÖSTERUT

Forts. fr. sid. 9

tilfabrik med 3.000 anställda, även här 75 % kvinnliga. Ekonomichefen och chefskonstruktören mötte oss vid besöket i urfabriken. De var båda medelålders kvinnor, stadiga och säkra, ungefär som vi tänker oss en svensk husmor. Glada toner strömmade oss till mötes ur en radioanläggning inne på kontoret. Man hade gymnastikstund, fick vi veta och skyndade oss ut i fabrikslokalerna för att få en glimt av vad som pågick. Allt verkade väbekant för en svensk husmorsgymnast. Det var arm- och bensvängningar, huvud- och ryggböjningar till hambotakter. Fabriken i Tbilisi hade män i chefsställning och — tycktes det åtminstone vid ett hastigt besök — mera vara inriktad på speciellt manliga och kvinnliga avdelningar. Det var den tyngre maskinparken och reparationsavdelningen, dit mannen var koncentrerade, som gav det intrycket. Men sådant är ju variationer, beroende på olika artade industrier och lokala förhållanden. Det viktigaste var enhetligt.

Daghemmen flyttar till landet om sommaren

Fabriken i Sovjet har självklart egen barnkrubba, barnträdgård och sommarkoloni. Även småbarnen i barnkrubban vistades under sommaren på landet, berättade man i urfabriken. Man hade i denna fabrik

lingsbordet i stället för män. Om t. ex. Mammie Eisenhower och Nina Chrusjtjova hade suttit mitt emot varandra i Paris i stället för de respektive äkta männen. Då hade kanske toppkonferensen aldrig behövt avbrytas! Kvinnor, som fört ett vänskapligt samtal om hur barnbarnen artar sig, behöver inte springa ifrån varandra av prestigehänsyn. De kan utgå från en gemensam basis av djupt mänskliga erfarenheter, som borde göra det lättare för dem att nå fram till samförstånd även ifråga om allmänna angelägenheter.

Men nu är det inte så, och kvinnorna har ännu en bit kvar till de förhandlingsbord, där världens öden avgöres. Men medan vi väntar därpå, vad kan vi företa oss bättre än att söka lära känna varandra?

(Sonja Fredgardh i
Skånska Dagbladet.)

Från besöket i kolchosen utanför Tbilisi i Grusien. Längst t. v. kvinnan som utmärkts med Lenin-orden för sitt utomordentliga arbete med kolchosens svinfarm.

under 1959 övergått till 7 timmars arbetsdag, men ammande mödrar hade 5 timmar. De kunde då amma sina barn, som togs om hand på barnkrubban, och hade trots den kortare arbetstiden rätt till samma lön som för 7 timmars arbetsdag. Man förstår, att med det höga födelsetal som Sovjet har måste avdelningarna för barnavård bli stora. Barnträdgården vid urfabriken hade 500 platser men var för liten. Man höll på att bygga ut den med ytterligare 250 platser. Barnkrubban skulle utökas med 150 platser. Vi såg, att där verkligen var trångt.

Av dessa siffror kan man kanske också dra den slutsatsen, att kvinnorna i Sovjet finner det självklart att fortsätta arbetet utanför hemmet, även sedan de fått barn. Vi anser ju här, att mödrarna ska kunna välja, vad som passar bäst i det enskilda fallet. Vi vet, att i praktiken är pressen på mödrarna att stanna hemma mycket stark. Dels den allmänna meningen, som faktiskt utpekar den såsom sämre moder, som fortsätter sitt yrkesarbete. Dels det förhållandet, att bristen på daghem och andra hjälpanordningar faktiskt gör det omöjligt för många att lämna sina barn de timmar som behövs för att sköta ett arbete utanför hemmet.

Hur ställer sig saken för sovjetkvinna? Hon har ledigt med full lön vid havandeskap 112 dagar och kan få ytterligare tre månader efter ansökan. Ett år kan man vara borta

och ha rätt att få tillbaka sitt förra arbete eller ett likvärdigt vid företaget. Man kan naturligtvis också säga upp sitt arbete och stanna hemma obegränsad tid. Här kommer vi in på en annan för kvinnorna här hemma mycket brännande fråga, nämligen yrkesutbildningen. Vid de båda industrier vi besökte hade man yrkesutbildning i anslutning till fabriken. Där fanns också kvällskurser och allmänbildande kurser för sådana, som ville fortsätta till högre skolor. Studerande vid dessa fabrikskolor hade också möjlighet att få arbetstiden nedsatt till 5 timmar per dag med samma lön som tidigare. Här fanns inga åldersgränser.

Gott om personal i sjukvården

För sjukvården var det också väl sörjt. Sjukhusavdelningarna vid dessa fabriker var välutrustade. Ett stort arbete på förebyggande vård kunde man inrikta sig på med de utomordentliga personalresurser, som fanns: på urfabriken 17 läkare och 17 sköterskor. Regelbundna läkarundersökningar av alla anställda var obligatoriska. Cancerundersökningar t. ex. två gånger om året. Vi pratade bl. a. med den kvinnliga gynekologen och frågade, om någon propaganda för barnbegränsning förekom. Hon berättade, att hon varje vecka har föredrag om kvinnohygien, då hon också tar upp sådana problem som

Forts. å sid. 18

Gökungen

En gökhona satt i en björk mitt i en skogsdunge. Runtomkring rådde stor brådska. Fåglar flög fram och tillbaka mellan träden, sökte skyddade vrår och bar dit fjädrar, mossor och strån.

Snart skulle små fågelungar komma till världen. Det var dem fåglarna sörjde för. Det var därför de hade så bråttom att fläta, bygga och klistra bon.

Men gökhanon hade sina egna bekymmer. Hon kan nämligen inte bygga några bon och inte uppföda några ungar i ett rede. Hon satt där och tänkte:

Jag stannar här och spionerar på fåglarna. I det bo som byggs allra bäst ska jag smugla in mitt ägg. Och gökhanon satt i sitt gömställe och följde fåglarnas förhåvanden. Fåglarna märkte ingenting.

Ärlan, ängsknarren och lövsångaren byggde sina bon nere på marken. De gömde dem så väl i gräset att man inte kunde upptäcka dem ens på två stegs avstånd.

Gökhanon tänkte:

De här bona är väl gömda. Men om nu plötsligt en ko kommer och råkar trampa på boet och krossar min unge! Nej tack, mitt ägg smugglar jag varken in hos ärlan eller hos ängsknarren eller lövsångaren.

Och hon såg sig om efter andra bon.

Näktergalen och trädgårdssångaren hade byggt sina bon i buskarna.

Gökhanon tyckte de var bra. Men då kom ekorren farande med svansen i vädret. Alla fåglarna kastade sig över honom och sökte jaga väck honom från sina bon.

Gökhanon tänkte:

Ekorren nosar reda på vartenda bo, till och med näktergalens och trädgårdssångarens, och kommer att ta min unge. Var ska jag sticka in mitt ägg?

Då observerade gökhanon en liten flugsnappare, som flög upp ur en

gammal ihålig lind och ilade de andra fåglarna till hjälp.

Där är ett utmärkt bo för min unge! tänkte gökhanon. I den djupa hålan i trädet kan ingen ko trampa ihjäl honom och ingen ekorre kan ta sig in där. Hos flugsnapparen ska jag smugla in mitt ägg.

Medan flugsnapparhonan deltog i jakten på ekorren flög gökhanon ner från björken och lade sitt ägg på marken. Sedan tog hon det i näbben, flög till linden, stack huvudet in i öppningen och bäddade försiktigt ner ägget i flugsnapparens bo.

Gökhanon var mycket glad att hon äntligen fått sin unge installerad på en trygg plats.

Fåglarna hade jagat bort ekorren och flugsnapparhonan vände tillbaka till sitt bo. Hon märkte inte ens att ännu ett ägg kommit dit. Det nya ägget var nästan lika litet som hennes egna fyra. Hon skulle naturligtvis ha räknat över dem, men den lilla flugsnapparhonan kunde inte räkna till tre ens. Lugnt lade hon sig ner att ruva.

Hon måste ligga på äggen länge, hela två veckor. Men hon var tålmodig. Hon stannade gärna i i sin håla i trädet. Hålan var inte bred och inte särdeles djup heller, men den var varm och ombonad. Allra bäst tyckte hon det var att ingången var så smal. Bara med möda kunde hon själv ta sig in där. Därför kände hon sig också lugn; ingen skulle kunna tränga in i boet när hon flög ut för att hämta mat åt sina ungar.

När den lilla flugsnapparhonan ville ha mat ropade hon på sin man. Flugsnapparen lade sig då på hennes plats och väntade tåligen tills hon ätit sig mätt på fjärilar, flugor och mygg. Men när hon kom tillbaka flög han upp och satte sig på en kvist, precis över ingången till boet och sjöng av hjärtans lust.

Slutligen tyckte flugsnapparhonan att något rörde sig under henne. Det

var den första ungen – en naken blind liten fågelunge, som stapplade ut ur äggskalet. Flugsnapparhonan kastade genast skalet ur boet.

Snart därpå såg ytterligare tre ungar dagens ljus.

Så gick några dagar. De fyra ungar växte och var redan riktiga små mjuka dunbollar.

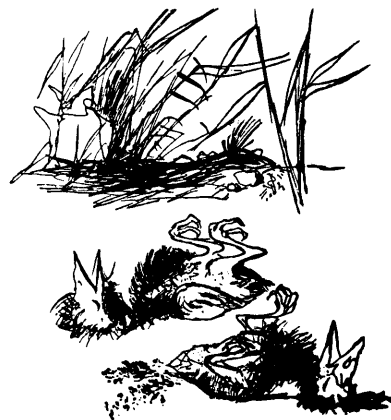
Då först kom den femte ungen fram ur skalet. Den hade ett tjockt huvud och en stor näbb; hans ögon var betäckta med hud och var mycket utstående. Hela kroppen var kraftig och grovvuxen.

Flugsnapparen sade:

»Det där missfostret tycker jag inte om. Den kastar vi ut ur boet!»

»Å nej då! Vad tänker du på!» svarade flugsnapparhonan alldeles förfärad. »Han kan ju inte rå för att han kommit till världen sådan.»

Från detta ögonblick hade flugsnapparen och hans fru inte en lugn stund mera. Till sent på natten bar de mat till ungar och städade efter dem. Mest av alla åt den femte ungen.

Flugsnapparen och hans fru hade flugit bort för att skaffa mat. När de kom hem igen såg de två av sina små duniga ungar ligga på marken under linden. De hade slagit huvudet i rotknölarna och dött.

Men hur kunde de ha ramlat ut ur hålan?

Flugsnapparparet hade emellertid inte tid att sörja och grubbla. De kvarvarande ungar skrek högt av hunger. Allra högst skrek det lilla missfostret. Flugsnapparen och hans fru byttes vid att stoppa mat i gapet på honom. Och så flög de bort för att hämta mera.

Genast bökade det lilla missfostret med sin stjärt under en av de små

bröderna som var kvar. Den lille sprattlade och rullade sedan ihop sig i en fördjupning på missfostrets rygg.

Därpå tog missfostret stöd med huvudet i hålans botten. Med sina tunna nakna vingar stödde den sig mot väggarna och sköt sig långsamt bakåt ut mot boets kant.

Nu syntes redan den dunbetäckta ungen, som satt på missfostrets rygg, i öppningen. I detta ögonblick flög flugsnapparhonan med en fjäril i näbben mot boet och såg hur något underifrån stötte ut en unge genom hålans öppning.

I sin förfäran släppte flugsnapparhonan sitt byte och kastade sig över sin unge. Den var redan död.

Men inte heller denna gång förstod hon att det lilla missfostret kastade hennes duniga ungar ur boet. Vem hade väl kunnat tänka sig att han skulle vara så avskyvärt elak. Han var ju bara tre—fyra dagar gammal och var ännu aldeles naken och därtill blind.

När flugsnapparhonan åter flugit sin väg satte det lilla missfostret den fjärde och siste brodern på ryggen. Och som förut, med stöd av huvud och vingor, kastade han den lilla fågelungen med en oväntad stöt ut genom öppningen.

Nu hade han blivit ensam i boet. Flugsnapparen och hans fru grämde sig och sörjde över sina fyra små, men det återstod dem inget annat än att föda det lilla missfostret, deras ende. Ungen växte nu med varje dag, ja med varje timma. Hans ögon öppnade sig.

»Se bara så tjock han blivit», sa flugsnapparen till sin fru när de råkades vid boets öppning med var sin fluga i näbben. »Och ett sådant matvrak! Han är ju omätlig, den rackaren!»

Den omätliga ungen bara växte och växte. Och hans matlust växte med honom. Hur mycket föräldrarna än bar till honom, alltid var det för litet.

»Vad ska vi göra?» frågade flugsnapparen sin fru i upprörd ton. »Han har redan vuxit oss båda över huvudet och han liknar alls inte någon flugsnappare!»

»Det ser jag ju själv», svarade honan bedrövad, »att det inte är vårt kött och blod. Men nu är det för sent att göra något — man kan ju inte låta honom dö av hunger. Han

är vårt fosterbarn och vi måste ge honom mat.»

Sommaren gick mot sitt slut. Den hårda höstvinden märktes allt tydligare, den gamla linden knarrade och bävade av stötarna. Fåglarna rustade sig för resan till sydligare länder.

Ärlan, ängsknarren, lövsångaren och näktergalen gav sig i väg med sina ungar. De inbjöd flugsnapparparet att göra dem sällskap. Men flugsnapparna bara skakade på huvudet och fäste deras uppmärksamhet på boet i den gamla linden. Ur boet hördes hungriga pipanden och genom öppningen stack gökungen ut sin uppsparrade näbb.

Hans fostermor försökte varje dag övertala honom att flyga ut ur boet. »Se», sa hon, »dagarna har redan börjat bli kalla. Både för dej och oss är det hög tid att flytta härifrån. Det är också farligt att sitta kvar i boet, det blåser hårdare för varje dag och vem vet om inte den gamla linden en vacker dag faller för stormen.»

Men ungen vände bara huvudet hit och dit och blev sittande i boet.

Den kalla hösten hade kommit, flugor och fjärilar försvann. Slutligen sa flugsnapparen till sin fru:

»Här kan vi inte stanna längre. Vi måste resa innan vi dör av hunger. Vi vet ju i alla fall inte längre var vi skall skaffa föda till gökungen. Utan oss kommer han snart att vara så utsvulten att han själv måste lämna boet.»

Flugsnapparhonan måste foga sig i hans önsknings. För sista gången matade hon sitt fosterbarn. Sedan lämnade de skogsdungen och började ställa kosan mot sydligare nejder.

Gökungen blev ensam kvar. Snart ville han ha mat och började skrika. Men ingen kom.

På natten blåste en storm upp. Regnet slog in i boet. Den lille göken tryckte sig mot väggen och darade av rädsla och kyla. Vinden var så stark att den gamla linden vajade som ett halmstrå.

På morgonsidan lade sig vinden. Gökungen satt som förut tätt tryckt mot boets väggar. Han visste inte till sig av skräck.

När solen redan stod högt på himlen gled deras strålar in genom boets öppning och värmdes gökungen. Men han var redan så svag av hun-

ger att han inte kunde stå på fötterna och sträcka ut näbben.

På eftermiddagen kom en pojke och en flicka till dungen. Vinden lyfte de gulnade löven från marken och fick dem att virvla runt i luften. Barnen sprang och sökte fånga dem. Sedan lekte de kurragömma. Den lille pojken gömde sig bakom den gamla linden.

Plötsligt tyckte han sig höra en fågelröst inifrån stammen. Pojken såg upp, fick syn på hålan i trädet och klättrade upp.

»Kom hit!» ropade han till systemen. »Det sitter en gökunge i boet.»

Den lilla flickan kom springande och bad brodern att lyfta fågeln ur boet.

»Jag kan inte få in handen!» sa pojken. »Hålet är för litet.»

»Då ska jag skrämma göken», sa flickan, »och så fångar du honom när han kommer fram.»

Flickan började slå mot trädstammen med en käpp. Från hålan hördes öronbedövande larm. Gökungen samlade sina sista krafter, stödde sig med fötter och vingor mot boets väggar och försökte pressa sig ut genom öppningen. Men hur han än försökte lyckades han inte komma igenom.

»Titta bara!» skrek flickan. »Göken kan inte komma ut, han är för tjock.»

»Vänta bara, det ska jag klara», sa pojken.

Ur byxfickan halade han fram en fickkniv och började bearbeta hålet. Han måste vidga hålet ordentligt innan han lyckades lyfta ut gökungen, som redan hunnit bli en fullvuxen gök, tre gånger så stor som sin fostermor. Men det långa stillasittandet i boet hade gjort honom klumpig och han kunde inte flyga.

»Vi tar honom med oss», sa barnen, »och matar honom.»

*

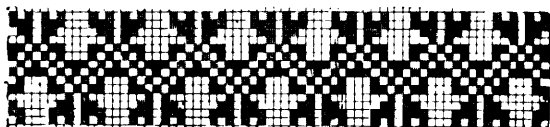
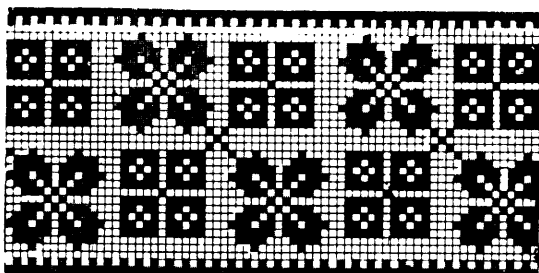
Förbi den tomma linden drog fåglar på väg mot Södern. Bland dem var också gökungens mor.

Hon såg hålet i trädet där hon på våren lagt sitt ägg och tänkte på nytt:

»Så skickligt jag gjorde det! Där fick min unge ett ombonat hem. Kan just undra var han är nu? Säkert kommer jag att träffa honom i Södern.»

Försänkt i sådana glada tankar flög hon snabbt vidare.

Ukrainska mönster i korsstygn

De ukrainska korsstygnsbroderierna är berömda. I allmänhet sys de i två färger: svart och rött. Det gäller också för dessa två som är avsedda som bårder på dukar i vitt linne. De små rutorna på övre mönstret sys i svart, liksom »stjälkarna», medan blommorna och kantbårderna sys i rött. På det undre mönstret sys grunddetaljen i det sicksack-formiga mittpartiet i svart, de enkla stygnen som genomkorsar mittpartiet i rött och »blommorna» liksom. Ett vackert broderi också på en liten flickklänning.

RESA ÖSTERUT

Forts fr. sid. 15

preventivmedel. Dessutom fanns naturligtvis möjlighet för alla kvinnor att när som helst vid ett personligt besök få pessar inprovat.

Ett besök på en kolchos utanför Tbilisi gav oss en inblick i landsbygdskvinnornas förhållanden. Deras arbetsvillkor och möjligheter att ordna för barnen föreföll inte att vara sämre än stadsbefolkningens. En ung kvinna med Leninorden på sin enkla dräktjacka var med i motagningskommittén och följde oss sedan runt. Hon hade fått sin höga utmärkelse för sina utomordentliga resultat i kolchosens svinfarm. Kvinnorna hade alla möjliga poster, t. ex. som brigadledare och agronomer, berättade man. Den kvinna jag bäst minns — utom den rara svinsköterskan — var ändå bibliotekarien, som tydligt var byns eldsjäl och kulturapostel.

På många sätt har kvinnorna i Sovjet bättre möjligheter att ordna sitt liv än vi. Men de är slitna av tragiska upplevelser och sorger under hårda krigsår. Vi beundrade våra vänner i Leningrad och Moskva för deras lugn och levnadsmod, när vi i olika sammanhang fick glimtar av vad de hade fått utstå under kriget och de hårda uppbygnadsåren. Och det kändes vemodigt att skiljas från Nelly, Maria, Galina och Elena, som vinkade farväl åt oss från kajen i Leningrad.

EN ARMÉ...

Forts. fr. sid. 7

rar och erhåller 2–7 kr pr stick. Många av de sysslor såsom smärre olycksfall, omläggningar, borttagning av stygn som en poliklinik eller provinsialläkare tar betalt för, sköter systrar utan ett öres extra ersättning. Det är rättvist att kunnskap belönas — men varför bara läkares?

TCO-direktören Walter Åman säger att löneläget skulle varit ett annat om kåren inte varit helt kvinnlig. Sekreterare Gösta Dahlström konstaterar i TCO-tidningen nr 1 1960 att »sjuksköterskornas låga lönesättning i förhållande till utbildningstid och arbetskrav är iögonfallande» trots att »den drivande kraften i 40–50-talens arbetsmarknad varit utbuds- och efterfråganfaktorerna på arbetsmarknaden». Men trots överbelastning, alla medicinska nyheter och ökat krav och ansvar, ökat jäkt, väntar systrarna år efter år på rättvis lön. I stället för att ersätta dem hederligt för deras arbete vidtas surrogatlösningar: utom tvångsplaceringarna — reaktivering av pensionerade sjuksköterskor, utfyllnad av luckorna med tredjeårselever, import av utländska sjuksköterskor, epautbildning av distriktssköterskor till barnmorskor — Barnmorskeförbundet har protesterat häftigt — försök att skapa kommunala reservkårer av sjuksköterskor, övertid som överskrider arbets-

skyddslagets bestämmelser, byggandet av nya sjuksköterskeskolor, ty tillströmningen av elever är god.

Man prövar som i kramp vad som helst hellre än att betala lockande lön till de existerande sjuksköterskorna. Överallt på arbetsmarknaden gäller annars — och det har särskilt hävdats beträffande kvinnoyrkena — att desto större lönen är, desto större är attraktionen till yrket, desto mindre frånvaron.

Men — i stället för att locka fram de 8.000 ej verksamma sjuksköterskorna av landets 27.031 med rättvis lön, söker man avhjälpa bristen med alla dessa undanmanövrer. Mest förvånande är att inte ens de mest upprenbart orättvisa särbestämmelserna som pinar denna elitkår ändras, såsom:

Sjuksköterskan har inte fri uniform såsom poliser, spårvägstjänstemän och taxichaufförer. Varför inte? Uniformen är arbetsdräkt.

Färdigexaminerad elev åtnjuter under två år endast aspirantlönen A 8 även om hon placeras i chefsbefattning. Varför?

Sjuksköterska som innehaft ordinarie befattning får inte vara ur yrket mer än 3 år för att få rätt räkna tjänstgöringsår för högre lönegradsplacering. Efter 3 år måste hon börja från början. Moderskapsdiskriminering!

Om en distriktssköterska blir sjuk dras 20 % av hennes lön. Enligt § 9, mom. 5 landstingens tjänstereglamentes »specialbestämmelser m. m. för sjuksköterskor» är annan distriktssköterska *skyldig* överta hennes arbete *utan någon ersättning* för sitt dubbelarbete. Ren nettoförtjänst för landstingen.

Formellt, enligt avtal, skall övertidsarbete över 45 timmar i veckan kompenseras med 150 % av timlönen, såvida inte ledighet motsvarande en och en halv gång övertiden kan ges inom tre månader.

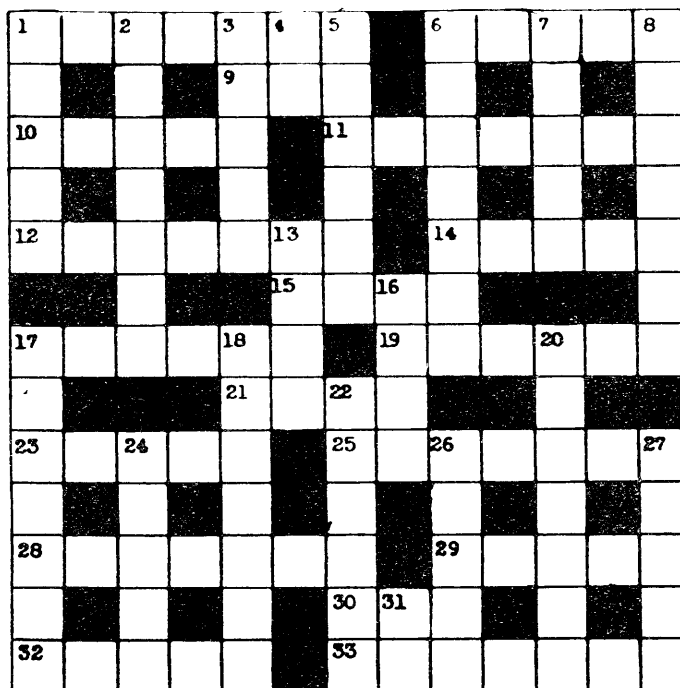
Men — för det första: eftersom det inte finns rätt att själv välja ledighet eller pengar, blir det i allmänhet ledighet, dock kan bara ett fåtal på grund av sjuksköterskebristen samla till heldag ledigt, vanligast är håltimmar då och då. Ledighet i stället för pengar innebär besparing för landstingen. För det andra betyder uttagen ledighet att kollegerna belastas med övertidsarbete. För det tredje måste övertiden uppfylla tre

krav: 1. Den gäller aktivt arbete under jour- eller beredskapskallelse. 2. Den kan gälla för tjänstgöring å annan sjuksköterskas tjänst. Möjligen fungerar detta när det gäller sjukdom, men vem berättar för syster om hennes rättigheter vid alla gränsfall — det sparas in åtskilligt på vad sjuksköterskor ej med reglementet i hand kräver. 3. För det tredje finns ett utmärkt kryphål för arbetsgivaren: övertidsarbete måste beordras och godkännas av husmor. Husmöderna tillhör genom sin utbildning sjuksköterskevärderna, men skall bevaka huvudmannens intressen. I sparsamhetsnit kan de låta bli att godkänna övertiden. Anses den »normalt» höra samman med arbetets början och slut ges ej övertidsersättning. Sjuksköterska som ska sluta kl. 20 kan därför arbeta till 21 och 22 utan ersättning, ty det skall vara *uppehåll* mellan ordinarie tid och övertid för att den ska godkännas.

Den för landstingen så lösnande diskrimineringen av sjuksköterskorna belyses bra av krisen vid Lunds neurokirurgiska klinik i mars 1960. Lasaretsdirektör Arne Johansson utverkade bakom ryggen på Sjuksköterskeföreningen rätt av generaldirektör Engel vid Medicinalstyrelsen att anställa underläkare som operationssköterskor och erbjudandet spikades på medicinska föreningen i Lund. *De medicine kandidaterna erbjuds 600–1.000 kr mer pr månad än en operationssköterska.* Då det gällde manlig arbetskraft insåg alltså myndigheterna sambandet mellan lön och arbetets attraktivitet. Anslaget som »var olyckligt formulerat» (SvD) togs dock bort. På läkarhåll framhölls det orimliga i att kandidaterna skulle klara arbetet utan den erfarenhet en rutinerad operationssköterska har.

Vi har ca 800.000 yrkesarbetande kvinnor, de flesta underbetalda, på arbetsmarknaden visade LO:s kvinnolönekommitté. Staten tjänar årligen 300 miljoner kronor på för låga kvinnolöner, enligt Brita Elmén (Hertha nr 6, 1959). Inom TCO är halva medlemsantalet kvinnor. Kunde inte en del av de 300 miljonerna användas till att åstadkomma lönedemokrati i Sverige, bl. a. för sjuksystrarna? Vad skulle män begära i deras situation, tror ni? Vill vi ha bättre patientvård måste vi främja vården om sjuksköterskorna.

KORSORD NR 5

VÅGRÄTA ORD

1. Plockas från buske
6. Har namnsdag i mars
9. Tänka sig till
10. Den känner husmor av vid varje inköp
11. Ta efter
12. Sådana står inte högt i kurs bland de tuffa
14. Motsatsen till 7 lodrätt
15. Slets itu
17. Med hjälp av sådana kommer man upp
19. Hon kännetecknas inte just av mildhet
21. Brukar boven göra
23. Vill vänner gärna
25. Respekt
28. Har väl hunden sin egen
29. Här gnisslar det!
30. Del av pjäs
32. Misstänkte
33. Blir kaffebönorna

LODRÄTA ORD

1. Alltför vanlig i trafiken tyvärr
2. Affekt
3. Vardaglig i sämre mening
4. Fortfarande
5. Blir det som rätas ut

6. Göra lämplig

7. Motsatsen till 14 vågrätt

8. Vattenfall av imponerande dimensioner

13. Fågel

16. Ett sådant är väl inte mycket värt

17. Flöda

18. Har vi alla

20. Sagofigur som alltid nämnes i sällskap med en flock rövare

22. Maskuliner

24. Ett sätt att foga samman

26. Oaktat

27. Ungt maskulinum

31. Husdjur

Lösningarna skall vara oss tillhanda senast den 20 oktober. De tre först öppnade rätta lösningarna belönas med bokpriser. Märk kuvertet »Korsord nr 5».

*

Så ber vi alla våra trofasta »lösa-re» om ursäkt för fadäsen med förra numrets korsord. Det var olösligt och förklaringen är att ombrytaren placerade in fel kliché: en gammal korsordsruta som råkade ligga kvar i klichéarkivet. Vi hoppas på ert överseende och lovar att missödet inte ska upprepas.

Både förstånd och hjärtelag

»Icke minst för fredssakens skull torde det bli av nytta att mödrar, hustrur och döttrar komma att delta i parlamentens diskussioner över krigsbudgeten — kanske skall det en gång bli kvinnornas stora gärning att göra slut på de ohyggliga krigen genom sitt vekare hjärtelag, som då fått del i bestämmanderätten över staternas öden.»

Orden är Frödings och ingår i en uppsats om »Kvinnosaken» där skalden pläderar inte bara för kvinnorösträtten utan för kvinnans rätt till utbildning och arbete på lika villkor med mannen. »Det är hårt att avstänga en människa från det livskall, där hon tror sig bäst kunna skaffa sig sitt levebröd och dit hon anser att hennes anlag hänvisa henne — bara emedan hon är kvinna», säger han och bemöter de olika invändningar som i seklets början gjordes mot kvinnorörelsens krav på samma rättigheter för kvinnorna som för männen att välja yrke och få arbete.

Det är en ur många synpunkter intressant läsning, kanske främst därför att man häpnar över hur mycket av de fördomar som Fröding här bekämpade faktiskt ännu lever kvar trots att livet, hela utvecklingen, marscherat förbi och vederlagt dem. Hur många är det inte ännu i sputnikarnas och månresornas tidevarv som hävdar att åtminstone de gifta kvinnorna bör hålla sig till sina kök och ungar och inte ge sig ut på arbetsmarknaden. För att inte tala om hur svårt det är att få likalönen satt ut i livet!

»Om en kvinna gör lika gott arbete som en man är det naturligt och rättvist att hon erhåller lika stor betalning...» skrev Fröding. Men i det svenska samhället har det tyvärr ännu inte blivit »naturligt» att män och kvinnor ska ha samma lön för samma arbete, så inrotat som det är med särskilda lönelistor för kvinnorna och låglöner i de fack där de utgör flertalet arbetande.

Fröding trodde att när kvinnorna fått medbestämmanderätt över staternas öden skulle det kanske bli deras stora gärning att göra slut på de ohyggliga krigen. Och även om det ännu är i ytterst ringa utsträckning som kvinnorna är med vid rådsborden så kan man dock i dag säga att de spelar en väldig roll i kampen mot kriget. Det är inte bara deras »vekare hjärtelag» det beror på utan på deras förstånd och deras växande insikt om att deras barns och hela mänsklighetens liv och framtid hänger på att freden tryggas.

Britta

Barnens tandvård är ett viktigt kapitel, sa tanddotorerna på sin kongress härförleden. Alltså bäst att börja i tid! Är sedan mamma lika snar att följa goda råd som jag — dvs. vara obeveklig ifråga om snasket — så har jag alla utsikter att slippa tandvärk och tjusa världen med en pärlad!

Belysningsfrågan

De tändes, de nya elektriska

tankarne

det lyste, det sken i varenda vrå

— då skreko de gamla eländiga

dankarne:

»Det tar eld i var knut!

Släck ut! Släck ut!

Låt pusten blåsa och saxen gå!»

Men skulle man sett något fräckare,

den heliga talgens gäckare,

elektriska lågor, stora och små

sig läto ej släckas av talgljus-

släckare,

men brunno ändå!

Tablå!

Gustaf Fröding

Tidningen

V I K V I N N O R

Redaktör och ansvarig utgiv.:
VALBORG SVENSSON

I redaktionskommittén:
SIGNE FREDHOLM
BIRGIT JANSSON

*

Utkommer med nio nr per år
Prenumerationspris per år 5 kr
Lösnummer 75 öre

Postgiro: 513 23. - Norrtullsgatan 5, ½ tr. Stockholm Va

SVENSKA KVINNOR
VÄNSTERFÖRBUND
Tel. 32 80 96

Tryckeri AB Plantryck, Sthlm, 1960

Svenska Kvinnors Vänsterförbund (SKV)

uppstod år 1931 och har utvecklats ur föreningen Frisinnade kvinnor, som bildades 1914. Det bygger på samarbete mellan olika åsiktsriktningar och har därvid alltid hävdad sin tro på kvinnornas särskilda uppgift för fredens sak och sin övertygelse att samhället måste omdanas till att motsvara även de kvinnliga medborgarnas behov.

SKV är sedan maj 1946 svensk sektion av Kvinnornas Demokratiska Världsförbund (KDV), som omfattar över 200 miljoner kvinnor i 80 länder. KDV och dess nationella organisationer kämpar för att vinna och praktiskt förverkliga kvinnornas rättigheter: rätt att rösta och att väljas, rätt till arbete, till lika lön för lika arbete och till befordran; rätt till undervisning och yrkesutbildning och till social trygghet för moder och barn.

KDV och dess nationella organisationer kämpar för att tillförsäkra alla barn ett lyckligt liv i trygghet; undervisning och goda bostäder, hälsovård, sund litteratur, goda fritidssysselsättningar. KDV vill samla all världens kvinnor oberoende av hemort, ras och livsåskådning till försvar av freden.